

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/upamietnianie/biezaca-dzialalnosc-biu/171854,Tobie-Polsko-uroczystosc-oznaczenia-grobu-po-wstancza-slaskiego-sp-Franciszka-Pstruchy.html>
25.04.2024, 20:18

Tobie Polsko - uroczystość oznaczenia grobu powstańca śląskiego śp. Franciszka Pstruchy - Nysa, 19 października 2022

W dniu 19 października 2022 r. na cmentarzu komunalnym w Nysie przy ul. Mieczysława I odbyła się uroczystość oznaczenia grobu powstańca śląskiego śp. Franciszka Pstruchy znakiem pamięci „Tobie Polsko”. Wydarzenie zostało zorganizowane przez Oddziałowe

Biuro Upamiętniania Walk i Męczeństwa IPN w Katowicach we współpracy z Urzędem Miasta Nysa. W uroczystości wzięli udział: Urszula Wierzbicka, Krystyna Metz, Grażyna Biel, Małgorzata Wojtkowska - wnuczki powstańca śląskiego wraz z rodzinami, Jan Kwaśniewicz - naczelnik Oddziałowego Biura Upamiętniania Walk i Męczeństwa w Katowicach, Przemysław Mandel - pracownik Oddziałowego Biura Upamiętniania Walk i Męczeństwa we Wrocławiu, ks. Tadeusz Bartoszewski - proboszcz Parafii pw. św. Dominika, Anatol Bukala - naczelnik Wydziału Kultury, Sportu i Ochrony Zabytków UM Nysa, delegacja z sztandarem z Straży Miejskiej w Nysie oraz SP nr 2 im. Powstańców Śląskich w Nysie.

F. Pstrucha - zdj. z rodziną

Instytut Pamięci Narodowej reprezentował Jan Kwaśniewicz naczelnik OBUWiM w Katowicach, który poprowadził uroczystość. Po przywitaniu gości przybliżył zgromadzonym genezę akcji „Powstańcy to wiara, nadzieja i cud! Ocalmy groby powstańców śląskich od zapomnienia” oraz symbolikę znaku pamięci „Tobie Polsko” oraz życiorys powstańca. Następnie Jan Kwaśniewicz dokonał oznaczenia grobu, a zgromadzeni goście złożyli kwiaty i zapalili znicze. Nie zabrakło także modlitwy, którą poprowadził ks. Tadeusz Bartoszewski. Na zakończenie głos zabrała Urszula Wierzbicka, która podziękowała za zorganizowanie uroczystości, jak również opowiedziała o faktach związanych z działalnością Franciszka Pstruchy i jego rodziny nie tylko podczas powstań śląskich, ale też w czasie II wojny światowej.

Franciszek Pstrucha (s. Piotra i Joanny z d. Miś) urodził się 24 września 1902 r. w Bieruniu Nowym. W latach 1919-1921 należał do Polskiej Organizacji Wojskowej Górnego Śląska w swojej rodzinnej miejscowości, gdzie został zaprzysiężony 18 maja 1919 r. W latach 1919-1921 brał udział w trzech powstaniach śląskich. Podczas I powstania walczył w szeregach 4 i 5 kompanii pułku pszczyńskiego. Podczas toczonych walk brał udział w rozbrojeniu Grenzschutzu na ternie Bierunia Nowego, Kopciowic i Goczałkowic. W czasie II powstania działał głównie w Bieruniu Nowym, gdzie brał udział w rozbrajaniu Sipo oraz pełnił rolę kuriera. Od stycznia do maja 1921 r. był zaangażowany w przygotowanie III powstania śląskiego, podczas którego pełnił funkcję kuriera Powiatowej Komendy Wojsk Powstańczych w Pszczynie. Franciszek Pstrucha wspierał również akcję plebiscytową. Od lipca do grudnia 1921 r. pracował w Powiatowej

Komisji Likwidacyjnej. Działał w organizacji o charakterze niepodległościowym tj. w ramach Towarzystwa Śpiewaczego „Wisła” oraz Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół”. W czasie II wojny światowej podzielił los wielu powstańców śląskich i został aresztowany 16 października 1939 r. przez Niemców. Początkowo trafił do KL Dachau, a następnie przeniesiono go do KL Buchenwald (nr obozowy 3036, 9771), gdzie przebywał do wyzwolenia. Po wojnie pracował w Starostwie w Nysie, wstąpił też do Związku Weteranów Powstań Śląskich. Został odznaczony – za działalność niepodległościową – Srebrnym Krzyżem Zasługi (1946 r.), Śląskim Krzyżem Powstańczym (1947 r.), Krzyżem Walecznych oraz Gwiazdą Górnośląską. Zmarł 10 marca 1948 r. w Nysie.

Akcja oznaczania grobów znakiem pamięci opracowanym przez Oddziałowe Biuro Upamiętniania Walk i Męczeństwa IPN w Katowicach rozpoczęła się 5 lipca 2021 r w dzień setnej rocznicy zakończenia III powstania śląskiego. Znak pamięci „Tobie Polsko” ma formę proporczyka o rozmiarach ok. 20 x 8 cm wykonanego z porcelany nagrobnej. Umieszczono na nim inwokację „Tobie Polsko”, pod którą znajduje się wizerunek orła otoczonego datami powstań, a poniżej napisy „Grób Powstańca Śląskiego” i „Instytut Pamięci Narodowej”. Proporzec jest wzorowany na sztandarze powstańczym „Tobie Polsko”, który wykonano na początku 1920 r. w pracowni przy redakcji „Katolika” w Bytomiu i który obecnie znajduje się w zbiorach Muzeum Czynu Powstańczego w Górze Św. Anny. Muzeum posiada także fotografię z uroczystości upamiętniającej uchwalenie Konstytucji 3 Maja, która przedstawia pochód mieszkańców wsi Osiek (pow. strzelecki, woj. opolskie) z tymże sztandarem niesionym przez A. Szulca do Rozmierzy. Uroczystości te obchodzono na całym Górnym Śląsku w niedzielę 2 maja 1920 r. i były to pierwsze legalne obchody tej rocznicy na tym terenie. Dzięki postanowieniom artykułu 88 Traktatu Wersalskiego o przeprowadzeniu plebiscytu, dla zapewnienia jego bezstronności, w lutym 1920 r. obszar plebiscytowy wyłączono z państwa niemieckiego i poddano kontroli wojsk alianckich, a pełnię władzy przejęła na nim Międzysojusznicza Komisja Rządząca i Plebiscytowa Górnego Śląska z gen. Henri Le Rondem na czele. Umożliwiło to Polakom legalne demonstrowanie swoich dążeń i używanie symboli narodowych.

Znak pamięci Tobie
Polsko

Opr.: D. Mikoda